

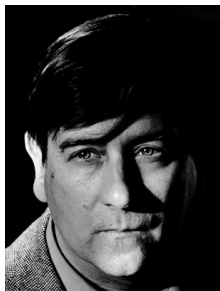
ALAIN
CLAUDE
SULZER

**SIETÄMÄTTÖMIÄ
TILANTEITA**

Suomentanut
Olli Sarrivaara

LURRA Editions

SIETÄMÄTTÖMIÄ TILANTEITA

Alain Claude Sulzer (s. 1953) on Baselissa, Berliinissä ja Elsassissa työskentelevä sveitsiläinen kirjailija. Hänen teoksiaan on käännetty useille eri kielille. Ensimmäinen suomennettu romaani *Väärään aikaan* (*Zur falschen Zeit*, 2010, suomentanut Raija Nylander, LURRA Editions, 2012) on kuvaus pienessä yhteisössä asuvan poikkeavan yksilön elämästä toisen maailmansodan jälkeisessä Sveitsissä, jossa homoseksuaalisuus oli rangaistava teko vuoteen 1942 saakka. *Irti liitoksistaan* (*Aus den Fugen*, 2012, suomentanut Helen Moster, LURRA Editions, 2014) on kuvaus tilanteesta, jossa ihminen tekee täydellisen irtioton elämässään, ja mitä tapahtuu sen jälkeen. Teoksessa kuuluisa pianisti keskeyttää konserttinsa Berliinissä ja usean ihmisen elämä ratkeaa liitoksistaan. *Täydellinen tarjoilija* (*Ein perfekter Kellner*, suomentanut Olli Sarrivaara, LURRA Editions, 2016) kertoo miestarjoilijasta, joka työskentelee tasokkaassa vuoristohotellissa Sveitsissä toisen maailmansodan alla. Hän on järjestyksen mestari, kun taas hänen rakkautensa on opeteltava täydellisyys kieli. Kesällä 1935 hotelliin majoittuu tunnettu saksalainen kirjailija Julius Klinger, jonka katse osuu kollegaan. Käynnistyy tragedia, joka kulminoituu vuosikymmeniä myöhemmin. Teos pohtii laillisen ja laittoman rajatila, jossa ihmiset joutuvat elämään koko elämänsä ja maailmaa ravisuttavan historian vaiheen ajan. Teos sai Prix Médicis étranger -palkinnon Ranskassa 2008 ja Hermann Hesse-palkinnon Saksassa 2009. *Sietämättömiä tilanteita* on kuvaus siitä, mihin kaikkeen on valmis ihminen, joka puolustaa reviiiriään äkillistä uhkatekijää vastaan. On vuosi 1968 ja arvokkaan sveitsiläisen tavaratalon ikääntynyt somistaja Stettler kokee nuoremman kollegan ilmestymisen uhkana. Käynnistyy arvojen ja asenteiden mittelo näyteikkunoissa ja niiden ulkopuolella vanhan ja uuden somistustaiteen ottaessa yhteen. Tilanteet johtavat Stettlerin sisäiseen kaaokseen, kun taisteluun sekoittuu hänen kasvava rakkaudentunteensa kuuluisaa naispianistia kohtaan. Jälleen kerran Alain Claude Sulzer on luonut psykologisen asetelman, jossa kasvava intohimo ja pakonomainen torjunta kohtaavat toisensa.

ALAIN
CLAUDE
SULZER

**SIETÄMÄTTÖMIÄ
TILANTEITA**

Suomentanut
Olli Sarrivaara

LURRA Editions

Teoksen suomentamista on tukenut:

schweizer kulturstiftung

prohelvetia

Suomentaja kiittää Taiteen edistämiskeskusta saamastaan työskentelytuesta.

Saksankielinen alkuteos:

Unhaltbare Zustände, Verlag Galliani 2019

© 2019 Verlag Kiepenheuer & Witsch, GmbH & Co. Köln
schöne agentur, Anna Richter, Leipzig, Germany

LURRA Editions
www.lurraeditions.fi
PL / Box 197
FI-00531 Helsinki

Kansi ja taitto: Kim Söderström

Painopaikka: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-7380-02-4

Tällaiset ajatukset eivät koskaan ennen
olleet askarruttaneet häntä! Nyt ne len-
sivät hänen mieleensä kuin parvi outoja
lintuja, pesiytyivät hänen aivoihinsa
ja lepattelivat siellä levottomina.

Joseph Roth, Radetsky-marssi
(suom. Aarno Peromies)

Alkusanat

Vuoden 1969 kesällä olin kuudentoista ja puuhastelin sellaisten asioiden parissa, jotka saisivat tämän päivän kuusitoistavuotiaissa aikaan pelkän tympeän hymähdyksen.

Olin laiska, mutta huomaamaton oppilas, mistä oli hyötyä etenkin luonnontieteellisten aineiden oppitunneilla; sain istua rauhassa luokan perällä, eivätkä opettajat vaivanneet minua kysymyksillä, joista he tiesivät jo ennalta, että en olisi osannut vastata niihin. Kun sitten lopulta jäin tunneilta pois kokonaan, kukaan ei kaivannut minua eikä kysellyt perääni. Olin kiinnostunut ainoastaan klassisesta musiikista ja kirjallisuudesta, kahdesta aineesta, joihin jo tuolloin liitettiin jotakin vanhanaikaista. Mozartia ja Beethovenia ei kuunnellut minun lisäksi kuin koulutoverini Joachim, josta tuli myöhemmin pianisti, oopperoista ei piitattu senkään vertaa, niistä ei välittänyt edes

Joachim, enkä voinut välttää ajatukselta, että myös hänestä ooppera oli vähempiarvoinen taiteenlaji, jotakin sellaista, joka sai vakavat muusikot kiusaantumaan. Luokkatoverieni kuunnellessa joko Beatlesia tai Rollareita – joiden kappaleet he osasivat ulkoa – minä kuuntelin ranskalaisia chansoneita ja klassista musiikkia. Tavallaan vain jatkoin eteenpäin samalla tiellä kuin vanhempani, vaikka muuten halusin, että meillä oli mahdollisimman vähän yhteistä.

Koulussa olin kaikissa aineissa – jopa äidinkiessä – hämmästyttävän keskinkertainen. Tuntui siltä kuin olisin halunnut todistaa koko maailmalle, että lahjatonkin pystyi saavuttamaan jotakin, sillä laiskuudestani huolimatta minulla oli tavoitteita. Minulla oli tarkat mielikuvat siitä, millaista olisi jonakin päivänä olla kirjailija. En kuitenkaan ollut erityisen kiinnostunut siitä, mitä ympärilläni tapahtui. Kouluaikana kirjoitin yhtä poikkeusta lukuun ottamatta itse keksimistäni aiheista, en todellisuudesta. Todelliset tapahtumat eivät olleet noiden ensimmäisten, nyt muististani jo melkein kadonneiden, kirjoitusyritelmieni innoittajia.

Se, mistä kirjoitin ensimmäisillä koulu-
tunneilla kesäloman jälkeen, oli tapahtunut
vuoden 1969 heinäkuun lopulla eräässä tavarat-
alossa, jota ei ole enää, vaikka vanhemmat
ihmiset vielä käyttävätkin nimitystä *Quatre
Saisons* puhuessaan tuosta rakennuksesta, jossa
nykyään on toimistoja ja – yhä vähenevissä
määrin – asuntoja. Tavaratalo ei sijainnut koti-
kaupungissani, vaan eräässä toisessa kaupun-
gissa, jossa olin viettänyt kesälomiani jo vuo-
sien ajan, äitini serkun Idan ja tämän miehen,
setä Walterin, luona. He olivat lapseton paris-
kunta – eivätkä taatusti omasta tahdostaan.
He kantoivat lapsettomaksi jäämisen murhetta
kuin pientä näkymätöntä nyyttiä mukanaan.
Olin heille joka kesä erinäisten päivien ajan
poikalapsen korvike ja minua hemmoteltiin,
mutta kasvatettiin samalla Walterin periaattei-
den mukaan, jotka poikkesivat vanhempieni
periaatteista. Siedin sen mukisematta, koska
tiesin, että siitä ei ollut minulle mitään haittaa
ja koska pidin noista ikäihmisistä.

Kirjoittaessani erästä paikkakunnalla sat-
tuneesta tapauksesta en voinut tietää, että
kyseinen kesä oli viimeinen siellä viettämäni
kesä. Asia selvisi minulle vasta siinä vaiheessa,

kun Ida muutamaa kuukautta myöhemmin kuoli keuhkokuumeeseen ja Walter muutti pian hautajaisten jälkeen vanhainkotiin. Hän ei osannut laittaa ruokaa eikä pestä pyykkiä. Hän ei ollut koskaan käyttänyt pesukonetta eikä liettä. Sanottiin, että hän olisi nääntynyt nälkään, jos hän olisi jäänyt yksin kotiin, ja samaa mieltä oli hän itsekkin. Hän lähetti minulle aika ajoin epäselvällä käsialalla kirjoittamiaan värikkäitä postikortteja.

Jokavuotiseen tapaan äidinkielenopettajamme antoi meille myös elokuussa 1969 tehtäväksi kirjoittaa jostakin kuusiviikkoi-
sen lomamme aikana sattuneesta erikoisesta, mieleenpainuvasta tapauksesta. Se saattoi olla kuvaus jostakin erityisestä kohtaamisesta tai jonkinlainen tarina.

Suurin osa oppilaista raapusti pitkin hampain tuttua kaavaa toistavia lomakuvauksia, joissa kerrottiin rannalla vietetyistä päivistä, ulkona grillaamisesta, meressä uimisesta, hotellissa aterioimisesta. Itse en voinut kirjoittaa moisista asioista, koska perheemme ei tehnyt koskaan lomamatkoja yhdessä. Aikaisempina syksyinä olin jo kertonut eläintarhassa vierailusta, siellä tapahtuneesta karhujen ruokkimis-

sesta tai setäni yrityksistä opettaa minulle šakia ruusutarhassa, mutta tällä kertaa minulla oli kerrottavana jotakin sellaista, mikä jättäisi luokkatovereideni tarinat täysin varjoonsa.

Olin nimittäin kokenut jotakin, mistä oli riittänyt puheenaihetta muutamiksi päiviksi kaupungin rajojen ulkopuolellakin. Kyseessä oli varsin outo tapaus.

I Talvi

Stettlerin pettämätöntä kauneudentajua kaivattiin kaikista vuodenajoista eniten joulua edeltävinä viikkoina. Hänen tietämyksensä värien kirjosta, muodoista ja materiaaleista, hänen kykynsä hahmottaa tilaa ja symmetriaa, kirkkauden ja pimeyden asteita, valoja ja varjoja, kaiken kaikkiaan koko hänen ammattitaitonsa oli korvaamattoman arvokasta. Joulunalusviikot olivat hänelle parasta aikaa vuodesta, hänen työtovereidensa kiinnostus hänen työtään kohtaan oli huipussaan joulukuun alussa, kuun ensimmäisenä keskiviikkona, kun näytelikkunoita peittäneet sanomalehdet poistettiin varovasti ja kaikki hänen taidonnäytteensä vihdoin paljastettiin ja työntekijät saattoivat seurata, miten ohikulkijat kunnioittavasti seisahduivat hänen ponnisteluidensa tulosten äärelle – kun siis koitti ihastelun aika. Sen enempää kaupunkilaiset kuin Stettlerin kollegat eivät

halunneet menettää tuota paljastuksen hetkeä, eivätkä he saaneet silmiään irti siitä, mitä näkivät. Siinä he seistä toljottivat suu auki, lumoutuneina, sanattomina kuin lapsukaiset joulukuusen edessä, ja usein kesti tovin, ennen kuin heidän puhekykynsä palautui ja he kykenivät osoittamaan sormellaan jotakin yksityiskohtaa toisille uteliaille – useimmiten itselleen täysin ventovieraille – paikalla olijoille, elleivät he sitten vain tyytyneet ihmettelemään kokonaisuutta vaitonaisina. Ihmiset sulautuivat yhdeksi hyväntuuliseksi joukoksi, jonka valtasi lämpö ja tyytyväisyys, kukaan ei enää palellut näyteikkunoiden hohtaessa suurta lupausta ja myös läsnäolijoiden sydämet hehkuivat punaisina, riippumatta siitä, oliko ihmisellä yllään ohut pusakka vai oliko hän kietoutunut minkkiturkkiin. Stettlerin tehtävä oli suoritettu, ikään kuin hänen erehtymättömän kauneudentajunsa turvin valmista olisi tullut sormia napsauttamalla, mutta tosiasiaassa kaikki oli vuosikymmenten harjoittelun ja hiomisen tulosta, viikkokausien ajatustyön ja sen miettimisen tulosta, miten hyvä maku tuotaisiin esille kaikkein edustavimmin, mutta samalla se oli – mitä kukaan ei saanut huomata, kuten ei

huomannutkaan – unettomien öiden tulosta, öiden, joina hän oli hautonut keskeneräisiä ideoita ja yllättäen tulleita oivalluksia, kunnes ne vähitellen olivat alkaneet hahmottua ja lopulta piirtyä hänen mielessään entistä selkeämmiksi kuviksi, jotka hän varmoin ottein siirtäisi paperille. Tämän jälkeen alkoi suunnitteluvaihe ja laskelmien tekeminen. Suurille, suorakaiteen muotoisille piirustuslehtiön sivuille ilmestyi kuva toisensa jälkeen, sivut hän piti aina vaaka-suorassa todellisten näyteikkunoiden mukaisesti, ja yleensä hän piirsi kuvan vasemmalta oikealle, koska lähestyi näyteikkunaa aina vasemmalta kuvitellessaan itsensä satunnaiseksi ohikulkijaksi. Somistaminen lähti liikkeelle vasemmasta nurkasta, se oli se kohta – vaikka kukaan ei sitä nähnyt – josta suunnitelmien toteuttaminen aina aloitettiin. Ruutupaperi edusti näyteikkunaa, jonka edessä seisoi yksinäinen tarkkailija: lehtiön sivu oli tyhjä näytämä, joka vähitellen täyttyi esineistä.

Työtovereiden läpeensä vilpittöntyä hyväksyntää tärkeämpää oli asiakkaiden osoittama suosio. Ja vielä tärkeämpää kuin kanta-asiakkaiden mielipide – he kun tiesivät, mitä odottaa, koska tavaratalo oli heille entuudestaan tuttu – oli

niiden vailla ennakko-odotuksia kadulla kulkevien mielipide, joita vieteltiin pysähtymään. Ensiarvoista oli vaikutus nimenomaan näihin ihmisiin, jotka osuivat paikalle sattumalta osamatta odottaa mitään etukäteen ja jotka sitten seisoivat hämmästelemässä valaistun näyteikkunan edessä.

Näyteikkunan somistajan kiistatta tärkein tehtävä oli houkutella *Quatre Saisons* -tavara-taloon sellaisia ihmisiä, jotka eivät olleet käyneet siellä vielä koskaan. Se oli ykköstavoite, *the top goal*, kuten englantilaiset sanoivat, ja siihen Stettler pyrki aina, ei ainoastaan joulukuussa, vaan läpi koko vuoden joka toinen kuukausi, kun näyteikkunoiden somisteet vaihdettiin uusiin. ”Harkittu viettely.” Jo Stettlerin oppi-isä, ukko Bickel, oli toistellut alituisen: ”Viettele ihmiset ja he ovat vallassasi. Ja kun onnistut siinä, he astuvat myös sisälle liikkeeseen ja tunnustelevalt vaivihkaa lompakkojensa paksuutta. Näyteikkuna on temppeliin johtava portti. Kun ihmiset on kerran saatu houkuteltua sisään, he eivät poistu ihan äkkiä. Heidät täytyy saada rakastumaan. Siitä alkaa elinikäinen suhde – kuin avioliitto!” Näin myös Stettler oli puhellut työtovereilleen jo vuosikausia,

Mihin kaikkeen on valmis ihminen, joka puolustaa reviiriään uhkatekijää vastaan?

On vuosi 1968 ja maailma kiehuu, kun perinteikkään sveitsiläisen tavaratalon somistaja Stettler tajuaa nuoremman kollegan ilmestyneen taloon.

Käynnistyy arvojen ja asenteiden taistelu näyteikkunoissa ja niiden ulkopuolella vanhan ja uuden somistustaiteen ottaessa yhteen.

Sietämättömät tilanteet johtavat kaaokseen, kun taisteluun sekoittuu ikääntyvän Stettlerin rakkaudentunne kuuluisaan naispianistiin.

Jälleen kerran Alain Claude Sulzer on luonut uuden, hätkähdyttävän psykologisen asetelman, jossa kasvava intohimo ja torjunta kohtaavat toisensa.

